

90 години "Природен парк „Витоша“ Зелената корона на столицата

Свидетел на паметни исторически събития, планината Витоша увенчава като корона София и е един от нейните символи, ярко открояващ се на герба ѝ. Оценена заради изключителните ѝ природни качества, огромното ѝ значение за науката, потенциала ѝ за развитие като пионер на организираното туристическо движение в България, на територията ѝ е обявен първият у нас и на Балканите Национален парк. А усилията безценната защитена територия да бъде опазена, продължават вече 90 години.

ЗАПИСАНО В ИСТОРИЯТА

Опити за защита на природните дадености на планината са правени още преди създаването на Парка. През 1893 г. е издадена забрана за лов на едър и дребен дивеч, десет години по-късно са направени неуспешни опити за отчуждаване на имоти около Владайска река с цел да бъдат предпазени водите. Отчуждени са високите части на планината, като собствениците са обезщетени от държавното съкровище (1926 г.). По времето, когато е създаден Съюзът за защита на родната природа (1928 г.), в България няма закон, който да регламентира обявяването на защитени територии, но има воля – на гражданското общество и българското правителство, ценните територии да бъдат опазени за бъдещите поколения. По идея на председателя на Съюза за защита на родната природа, ботаника проф. д-р Стефан Петков, е предложено създаването на първите защитени територии у нас – резерватите „Парангалица“ в Рила, „Горна Еленица – Силкосия“ в Странджа и „Ропотамо“, обявени през 1933 година.

Национален парк „Витоша“ е обявен на 27.10.1934 г. с постановление на Министерството на народното стопанство на площ 6410 ха в най-високите части на планината. На територията му се намират резерватите „Бистришко бранище“, съхранил стари смърчови гори и впечатляващи каменни реки, и „Торфено бранище“, опазващ най-значителния у нас торфищен комплекс. Две години след обявяването на Парка е написана и първата Наредба-закон за защита на родната природа (действал до 1960 г.), с който са определени четирите категории защитени територии – бранище, народен парк, природ-

ни паметници и природно-исторически места. Правилникът на Парк „Витоша“ е написан през 1938 г., като с него се утвърждават разрешителните и забранителните режими, както и режимът за хижите. Същата година е направена и първата негова карта, на която подробно са означени не само границите, но и браницата, върховете, реките, морените, чешмите и хижите. Първият управител е бил лесовъд с висше образование – Георги Малчев, подпомаган от помощен персонал. През 1952 г. Паркът е прекатегоризиран в Народен, а през 2000 г. – в Природен. Днес площта му е 27 079 хектара. От Витоша, която има десет върха над 2000 м, с първенец Черни връх, извира р. Струма – най-дългата в Югозападна България. Сред забележителностите на Парка са каменните реки, известният Боянски водопад (1200 м н.в.), Духлата – втората по дължина пещера в България – 18 км, през която протичат 7 подземни реки.

През Парка преминава европейският туристически маршрут Е-4, свързващ Пиренеите с Алпите, Рила и Пелопонес. Витоша е част от Европейската екологична мрежа „Натура 2000“ и е защитена зона по двете европейски природозащитни директиви – за птиците и за местообитанията. През 1901 г. в Парка е поставена и първата у нас туристическа маркировка. През 20-те и 30-те години на ХХ век започва строежът на първите хижи на Витоша – емблематичните „Алеко“, „Момина скала“, „Горски дом“ и други. Развитieto на туризма продължава с издаването на първите пътеводители. Благоустроява се планината, като се изграждат още заслони, почивни домове, двуместната въжена линия Драгалевци – Бай Кръстьо през 1956 г., кабинковият лифт

Княжево – Копитото през 1962 г., продължението на първата въжена линия Бай Кръстьо – Голи връх през 1968 година.

Растителното богатство е изключително разнообразно – над 1800 вида висши растения, над 500 вида водорасли, над 600 вида гъби, много лишеи и мъхове; 32 типа са естествените природни местообитания, сред които тези на каменните реки, сипеите и торфищата, като най-характерни са смърчовите и буковите гори и крайречните съобщества. Животинският свят също е много богат – с ендемити, редки реликтни видове, много земноводни и влечуги, над 230 вида птици (120 от тях са гнездящи), 18 вида прилепи – предимно в Боснешкия карстов район. Служителите на Дирекцията са започнали през 2002 г.

Участниците в тържественото честване

реинтродукцията на дивата коза, като в момента на територията на Парка се срещат 16 двойки. Сред върнатите в природата на Витоша видове са червеният аполон и европейският лалугер.

Още от създаването на Парковата дирекция през 1998 г. е започнало издаването на книги, две от тях – от поредицата „Библиотека „Витоша“, са отличени от Международния конкурс за най-добри издания за планини в Краков, Полша. С труда на служителите на Дирекцията и на многото доброволци в Парка

са създадени Ботаническата алея, Алеята на приизворните торфища, Спортно-информационната алея на Игликина поляна, пътеката „Сила и живот“, Алея на билките, Алея на Боснешкия карст, Информационният център на Витоша, Детският екостационар „Бели брези“, Музеят на мечката и Музеят на совите, Откритата класна стая между селата Чуйпетлово и Боснек. Чрез инициативата „Осинови обект“, възникнала през 2016 г., доброволци и спонсори изграждат алеи, кътове за отдых и заслони.

ТЪРЖЕСТВЕННОТО ЧЕСТВАНЕ

На 24 октомври в София в залата на Българската академия на науките празнично бе отбелязана 90-годишнината на Природен парк „Витоша“. Официални гости на събитието бяха д-р инж. Мирослав Маринов – зам.-министър на земеделието и храните, Васил Терзиев – кмет на Столична община, инж. Стоян Тошев – изпълнителен директор, д-р инж. Анна Петракиева и инж. Росен Райчев – заместник изпълнителни директори, и инж. Димитър Баталов – главен секретар на Изпълнителната агенция по горите, проф. Иван Палигоров – председател на Съюза на лесовъдите в България, инж. Васил Василев – председател на НЛРС „Съюз на ловците и риболовците в България“, доц. д-р Стоян Стоянов – декан на Факултет „Горско стопанство“ в Лесотехническия университет, директори на държавни предприятия, на регионални дирекции по горите, държавни горски и ловни стопанства, дирекции на природни паркове, кметове на населени места около Витоша, представители на Министерството на земеделието и храните, Министерството на околната среда и водите, Столичната община, Столичната библиотека, Планинската спасителна служба, Българския туристически съюз, Регионалният исторически музей – София, Шеста районна служба „Пожарна безопасност и защита на населението“, неправителствени организации. Своите поздравления и призна-

Колективът на ДПП „Витоша“

Фестивал на хвърчилата в планината

Откритият наскоро Детски приключенски и образователен парк „Бели брези“

телност към професионализма и всеотдайността на екипа на Дирекцията за опазване на уникалното богатство на защитената терито-

рия отправиха зам.-министърът на земеделието и храните д-р инж. Мирослав Маринов, кметът на Столична община Васил Терзиев,

изпълнителният директор на ИАГ инж. Стоян Тошев, председателят на СЛБ проф. д-р Иван Палигоров и доц. д-р Ина Анева – научен секретар на БАН, направление „Биоразнообразие, биоресурси и екология“, от името на председателя на БАН акад. Юлиан Ревалски.

Д-р инж. Мирослав Маринов връчи на директора на ДПП „Витоша“ инж. Севдалина Димитрова плакет на Министерството на земеделието и храните и прочете поздравителен адрес към Дирекцията на Парка от министъра на земеделието и храните Георги Тахов, в който се казва: „Вие имате мисията Паркът да продължава да бъде не само убежище за

Новопостроената чешма до Детския екостационар „Бели брези“

Нощна панорамна гледка от м. Орлово гнездо

редки уникални видове, но и място, което носи спокойствие и вдъхновение на всеки, който стъпи по неговите пътеки. Гордейте се с това, което сте постигнали! Вие сте пазителите на едно природно наследство, което е от значение не само за България, но и за целия Балкански полуостров. Всеки успех, всяко съхранено дърво, всяка възстановена екосистема е част от нещо много по-голямо – от историята на Витоша и от връзката на хората с природата. Вашият труд е признание за огромната роля в опазването на този Природен парк и е знак, че без вас Витоша не би била същата“.

Инж. Стоян Тошев поздрави екипа на Дирекцията и допълни: „Отбелязването на 90-годишнината на ПП „Витоша“ е повод да покажем на всички негови служители, че оценяваме работата им и им гласуваме огромно доверие. Постигнатото от бившите ръководители на Дирекцията на Парка трябва да бъде развито, за да бъде запазено богатството на планината за бъдещите поколения, което е единствената цел и на всички институции и организации, пряко ангажирани с неговото опазване и стопанисване“.

Поздравителни адреси се получиха от президента на Република България Румен Радев, от министъра на младежта и спорта Георги Глушков, от министъра на околната среда и водите инж. Петър Димитров, от директорите на държавни предприятия, регионални дирекции по горите, природни паркове,

държавни горски стопанства, от ръководството на Лесотехническият университет, Националната спортна академия, Планинската спасителна служба и други.

Инж. Севдалина Димитрова открои най-важните моменти от историята на защитената територия и презентира архивни снимки и документи от първите опити за нейното опазване в края на XIX век до постигнатото от служителите на Дирекцията и доброволците през годините (виж **ЗАПИСАНО В ИСТОРИЯТА**). Тя връчи почетни плакети за принос в развитието на ПП „Витоша“ на директори, управлявали парковата администрация от създаването ѝ през 1998 г. – инж. Драгомир Дичев, инж. Тома Белев, ланд. арх. Снежана Петрова и д-р инж. Анна Петракиева.

Присъстващите се запознаха с филм за витошките информационни центрове и музеи, които посрещат хиляди посетители всяка година. Лентата е дело на режисьора Андрей Хадживасилев и в него участват децата актьори Мартин Паунов и Поли Иванова.

За доброто настроение на гостите на тържеството се погрижи Професионална танцова формация „Табиеглии“ с ръководител Христо Костадинов. Талантливите певици София Илиева и Венелина Бонева развълнуваха всички с изпълнението на песните „Хубава си, моя горо“ и „Я кажи ми, облаче ле бяло“.

ПРАЗНИЧНИ ПРОЯВИ

Официалното честване е част от

поредица инициативи, посветени на бележитата годишнина и осъществени съвместно с партньори на Парка. Десетки причудливи хвърчила полетяха в небето над Витоша на 12 октомври във Фестивал, донесъл настроение и радост на децата, в м. Горно плато. Седмица по-късно на територията на Парка бе открит новият Детски приключенски и образователен парк „Бели брези“, изграден с финансовата подкрепа на „Каргил България“ ЕООД. В него децата ще се радват на въжен парк, лятна кухня, в която да приготвят храна, и открита класна стая – част от вече обособени образователни и увеселителни обекти, в които парковата администрация посреща целогодишно подрастващите. На 26 октомври се проведе поход от м. Златните мостове до Детския екостанционар „Бели брези“, където бе открита чешма, изградена с финансовата подкрепа на Фондация „София – европейска столица на спорта“. Състоя се и туристически поход, организиран от най-голямата група за нощни преходи „Лунатични разходки“, с начален пункт хижа „Алеко“ и крайна точка м. Орлово гнездо.

Все още можете да посетите изложбата „90 години Природен парк „Витоша“, открита на 27 октомври в Регионалния исторически музей – София, която ще продължи до 1 февруари 2025 година.

Женя СТОИЛОВА

Снимки: Йордан ДАМЯНОВ
и архив ДПП „Витоша“